

שאלות בגרות – (שנים תשע"ו-תש"פ)

1. **הצג** אחד מן הרעיונות (עקרונות או מאפיינים) של הנאורות, **והסבר** כיצד הלאומיות מגשימה רעיון זה.
הצג רעיון נוסף של הנאורות, **והסבר** כיצד הסוציאליזם מגשים רעיון זה.
אילו היית חי במאה ה', 19 **ציין** עם איזו אידאולוגיה (לאומיות או סוציאליזם) היית מזדהה?
נמק את תשובתך על פי עולם הערכים שלך.
2. בעקבות השינויים שחלו במהלך המאה ה' 19 והמאה ה' 20, התלבטו היהודים בשאלה אם אפשר לשלב בין עולמם הדתי לבין המודרנה.
לפניך רשימה של תנועות ומסגרות שהתקיימו בתקופה זו בחברה היהודית:
התנועה הרפורמית, התנועה הקונסרבטיבית, **האורתודוקסיה**, **הנאורתודוקסיה**, החסידות, ישיבות ליטא, רבני הקהילות בארצות האסלאם.
בחר **באחת** מן התנועות או המסגרות שברשימה, **והסבר** את המענה שלה על שאלת שילוב הדת עם המודרנה.
הצג דוגמה **אחת** שממחישה את המענה הזה.
3. ההשכלה היהודית באה לידי ביטוי בצורות שונות במקומות שונים.
הצג מאפיין ייחודי אחד לתנועת ההשכלה **באחד** מן המקומות האלה: מערב אירופה, מזרח אירופה, ארצות האסלאם ותימן.
הסבר מה גרם להיווצרות של המאפיין הייחודי באחד מן המקומות שבחרת.
אם בחרת **בהשכלה היהודית במזרח התיכון ובארצות האסלאם**, ענה על השאלה שלפניך:
הסבר מדוע בתי הספר של כ"ח עוררו לעיתים תגובות מנוגדות (בעד ונגד) בקרב הקהילות היהודיות בארצות האסלאם.
הצג שתי דוגמאות לתגובות מנוגדות. בתשובתך **ציין** את שמות הקהילות שאת תגובותיהן בחרת להדגים.
4. מבשרי הציונות העלו בכתביהם רעיונות בנושא הגאולה, והציעו הצעות מעשיות בנוגע ליישוב ארץ-ישראל.
הסבר כיצד בא לידי ביטוי רעיון הגאולה בתפיסתו של **אחד** ממבשרי הציונות שלמדת עליו.
הצג הצעה מעשית **אחת** בנוגע ליישוב ארץ-ישראל של **אחד** ממבשרי הציונות שלמדת עליו.
5. מבשרי הציונות היו הראשונים שכתבו על רעיון הלאומיות היהודית המתחדשת, אולם הם לא הצליחו לקדם רעיון זה באופן מעשי.
בחר באחד ממבשרי הציונות: הרב אלקלעי, הרב קלישר, וציין את שמו.
הצג רעיון **אחד** שלו בנוגע ללאומיות היהודית.
הצג הישג **אחד** וכישלון **אחד** של תנועת חיבת ציון.
הסבר מדוע נחשב הקונגרס הציוני הראשון לשלב חשוב לקראת הקמת מדינה לעם היהודי.

6. **בחר באחד** מן המשטרים הטוטליטריים האלה: פשיזם או קומוניזם.
הצג שני מאפיינים או עקרונות של המשטר שבחרת.
הסבר כיצד **אחד** מעקרונות הנאורות מנוגד ל**אחד** מן המאפיינים או העקרונות שהצגת.
7. ההתפתחות של תנועת חיבת ציון ושל התנועה הציונית לַיְתָה בקשיים דומים.
ציין קושי **אחד** שגם תנועת חיבת ציון וגם התנועה הציונית התמודדו עמו וה**הצג** איך הקושי בא לידי ביטוי בכל **אחת** מן התנועות.
הצג הישג **אחד** שהשיגה **כל אחת** מן התנועות (סך הכול — **שני** הישגים).
8. **הצג** שני מניעים להקמתה של תנועת "הפועל המזרחי" - מניע רעיוני **אחד** ומניע ארגוני **אחד**.
ציין פעולה **אחת** של התנועה, וה**הסבר** כיצד היא קשורה ל**אחד** מן המניעים שהצגת.
9. לציונים הדתיים היה חשוב לשתף פעולה עם התנועה הציונית של הרצל.
הסבר סיבה אחת לכך.
הסבר מדוע למרות שיתוף הפעולה הוקמה תנועת המזרחי כמסגרת נפרדת בתוך התנועה הציונית (1902).
הצג סיבה **אחת** להקמת הפועל המזרחי (1922).
10. במהלך המחצית הראשונה של המאה ה' 20 הקימו צעירים יהודים חוות הכשרה חלוציות. **הסבר** כיצד הגשימו מקימי חוות ההכשרה רודגס את אחת ממטרות תנועת הפועל המזרחי בפעילותם בגרמניה או בארץ.
ציין מטרה נוספת של תנועת הפועל המזרחי.
הצג שני קשיים שהתמודדו עימם יהודים שרצו להקים חוות הכשרה חלוציות בארצות האסלאם בתקופה שבין שתי מלחמות העולם.
11. **הסבר** מחלוקת שהייתה בין הציונות המדינית לבין הציונות המעשית.
הסבר את הסיבה להקמת תנועת המזרחי.
12. לקראת שנת השמיטה בתרמ"ט התעורר ויכוח ביישוב היהודי בארץ ישראל בשאלה אם לעבד את האדמה במושבות – "פולמוס השמיטה".
הצג את המושג – "היתר המכירה".
הסבר טיעון אחד של כל אחד מן הצדדים בוויכוח (סך הכול — שני טיעונים).
13. **הצג** שני קשיים שאנשי היישוב החדש נאלצו להתמודד עימם בתקופת העלייה הראשונה. אילו היית איכר באחת המושבות של בני העלייה הראשונה בשנת תרמ"ח, איזו עמדה היית נוקט בפולמוס השמיטה בנוגע להיתר המכירה? **נמק** את עמדתך על פי מה שלמדת.
האם נקיטת עמדה זו הייתה גורמת לך צער או קושי כלשהו? **נמק את דבריך**.

14. **ציין שני** הבדלים בין העולים בעלייה הראשונה ובין העולים בעלייה השנייה.
בחר באחד מן ההבדלים שצינת והסבר את הקשר שלו לאידאולוגיה של העולים בעלייה השנייה.
הצג את הרעיון המשותף לשתי העליות.

15. במהלך המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 היו לקבוצות בארץ דעות מגוונות בנוגע **לצביון הדתי** של היישוב היהודי בארץ ישראל. **הצג** את הרקע למסע הרבנים במושבות. **הצג** כיצד באירוע זה בא לידי ביטוי **שיתוף הפעולה** בין קבוצות שונות ביישוב. **הצג** שתי דוגמאות למתחים שבאו לידי ביטוי בין קבוצות שונות במהלך מסע זה.

16. במהלך המאה ה-19 והמאה ה-20 חלו שינויים במצבם של יהודים בארצות האסלאם — לעיתים לטובה ולעיתים לרעה — בעקבות תהליכים שונים שקרו בעולם.
הצג שינוי לטובה ושינוי לרעה שחל במצבם של יהודים בתקופה זו בארצות האסלאם שעליהן למדת (סך הכל שני שינויים).
הסבר כיצד כל אחד מן השינויים שהצגת הושפע מאחד התהליכים האלה: התחזקות המעצמות האירופיות, חדירת רעיונות ההשכלה, התבססות הבית הלאומי בארץ-ישראל) סך הכול — שני הסברים).

17. **ציין והצג** שני מאפייני זהות של ערביי ארץ-ישראל בשלהי התקופה העות'מאנית) לפני מלחמת העולם הראשונה).
הסבר כיצד קביעת הגבולות החדשים של ארץ-ישראל אחרי מלחמת העולם הראשונה הובילה לשינוי בזהות של ערביי ארץ-ישראל.

18. **הסבר** כיצד השפיע הקשר בין הערבים בארץ-ישראל ובין הערבים בארצות ערב על פרוץ מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט.
הסבר כיצד השפיע קשר זה על פרוץ הפרהוד.
הצג גורם נוסף למאורעות תרצ"ו-תרצ"ט.

19. בתקופת המנדט הבריטי עלו לא פעם הצעות ל"תכנית חלוקה". אחת מהן הייתה זו שהוצעה בשנת 1937 על ידי ועדת פיל.
— **הצג** את תכנית החלוקה שהוצעה על ידי ועדת פיל.
— **ציין** את שמו של איש ציבור או של גוף) קבוצה / ארגון) שתמך בהצעת החלוקה שבחרת, ואת שמו של איש ציבור או של גוף שהתנגד להצעה זו.
— לו היית יכול לחזור אחורה בזמן, עם איזו עמדה) בעד או נגד תכנית החלוקה) היית מזדהה?
הסבר מדוע. בתשובתך הבא שני נימוקים להצדקת עמדתך.

20. הצעת החלוקה של ועדת פיל (1937) העידה על שינוי במדיניות של בריטניה כלפי התנועה הציונית לעומת המדיניות שבאה לידי ביטוי בהצהרת בלפור (1917).
הסבר קביעה זו.
הסבר מדוע למרות זאת תמכו ראשי היישוב היהודי בהצעת החלוקה של ועדת פיל.

21. בשנים 1936-1939 במהלך המרד הערבי הגדול, התרחשו בארץ-ישראל מאורעות דמים. **הצג** שינוי אחד שחל בכוח המגן של היישוב היהודי בעקבות המאורעות האלה. **הסבר** את העמדות של ההגנה ושל האצ"ל בשאלת ה"הבלגה או תגובה" כלפי הטרור הערבי בתקופה זו (סך הכול – שני הסברים).

22. מיד עם עלייתם של הנאצים לשלטון (1933) הם החלו לפעול בדרכים שונות כדי לבודד את היהודים מן החברה. **ציין והצג** שתי דרכים שונות שנקטו הנאצים כדי לממש מטרה זו. **הסבר** את השינוי שחל במעמד היהודים בגרמניה בשנת (1935 עם חקיקת חוקי נירנברג) באמצעות סעיף אחד מחוקי נירנברג.

23. בשנות ה-30 פעל המשטר הנאצי לבודד את היהודים מהחברה הגרמנית. **הצג** שני חוקים שנחקקו בתקופה זו או שתי פעולות שהמשטר הנאצי ביצע בתקופה זו, **והסבר** מה היה המניע של המשטר הנאצי בכל אחד מן החוקים או הפעולות שהצגת.

24. עם כיבוש פולין בספטמבר, 1939 הוחרפה המדיניות האנטי-יהודית של הנאצים. **הסבר** שתי סיבות לכך. **ציין** שני צעדים של הנאצים שמבטאים החרפה זו.

25. **ציין** שני הישגים צבאיים של גרמניה מפרוץ מלחמת העולם השנייה בספטמבר 1939 ועד קיץ 1941. **הסבר** גורם אחד לכל אחד מההישגים שצינת (סך הכול – שני גורמים שונים).

26. **הצג** את העיקרון "מרחב המחיה" באידאולוגיה הנאצית. **ציין** פעולה אחת של הנאצים במלחמת העולם השנייה שבה עיקרון זה בא לידי ביטוי, **והסבר** מה אפשר לגרמניה הנאצית להצליח בפעולה שצינת.

27. **הצג** את המטרה של ועידת ואנזה. **ציין** צעד אחד שנקט המשטר הנאצי בעקבות ועידה זו.

28. שניים מן השלבים של הפתרון הסופי היו :
— הרצח בבורות הירי
— מצעדי המוות
בחר באחד מן השלבים, **הצג** אותו, **והסבר** כיצד הושפע שלב זה בפתרון הסופי ממצבה של גרמניה במלחמת העולם השנייה.

29. א. הצג מהו ערך "קידוש החיים" והסבר את חשיבותו בתקופת השואה .
ב. בתקופת השואה התגלו ביטויים נוספים של "קידוש החיים" בספרות השו"ת (שתי"ם) **הצג** שני קשיים שרבנים נאלצו להתמודד עמם בתקופת השואה בבואם לענות על השאלות שהופנו אליהם.

30. **הצג** את הדילמה שהייתה לאנשי המחתרות בחלק מהגטאות בנוגע לעיתוי (זמן) המרד, **והסבר** מדוע דילמה זו התעוררה רק משנת 1942 ואילך.
הצג את ההחלטה שהתקבלה בעקבות דילמה זו בגטו וילנה אנ בגטו ורשה.

31. לאחר מלחמת העולם השנייה (1945-1948) התגבר המאבק של היישוב היהודי בבריטים . מאבק זה בא לידי ביטוי בדרכים שונות.
הסבר מדוע לפרשת אוניית המעפילים "אקסודוס" הייתה השפעה ניכרת על דעת הקהל העולמית. **ציין** פעולה אחת נגד הבריטים בשנים אלה, שלא הייתה קשורה למפעל ההעפלה ושעוררה מחלוקת ביישוב. **הסבר** מדוע הפעולה שצינת עוררה מחלוקת.

32. **ציין** מה אפיין את הלחימה של היישוב היהודי המאורגן בארבעת החודשים הראשונים של מלחמת העצמאות.
הצג סיבה אחת להחלטה של הנהגת היישוב לשנות את דרך (שיטת) הלחימה בחודש מארס 1948 . **ציין** את דרך הלחימה שהונהגה לראשונה במבצע נחשון.
הסבר כיצד סייע מבצע זה לשפר את מצבו של היישוב היהודי עוד לפני עזיבת הבריטים.

33. **הצג** מה הייתה מדיניות "כור ההיתוך".
הסבר מדוע הונהגה מדיניות זו בארץ בשנות ה-50.

34. העולים שהגיעו לארץ בשנות החמישים (שנות העלייה הגדולה) היו שונים מן האוכלוסייה בארץ שקלטה אותם.
הצג שניים מן ההבדלים בין העולים לבין האוכלוסייה הקולטת.
הצג חשש שהיה להנהגת המדינה לנוכח ההבדלים הרבים בין שתי קבוצות אלה.
הסבר כיצד ניסתה הנהגת המדינה להתמודד עם הבדלים אלה באמצעות מדיניות "כור ההיתוך".

35. בחר באחת ממלחמות ישראל שלמדת עליהן: מלחמת ששת הימים אנ מלחמת יום הכיפורים.
ציין את שם המלחמה שבחרת, ואת שמות כל המדינות שנלחמו נגד ישראל במלחמה זו.
הצג שתי תוצאות מדיניות של המלחמה.

36. לפניך שלושה אירועים בתולדות עם ישראל מאמצע המאה ה' 20 , שעוררו התרגשות רבה בעם היהודי בארץ ובעולם :
•החלטת עצרת האומות המאוחדות על חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות (כ"ט בנובמבר).
•ההכרזה על הקמת מדינת ישראל.
•הניצחון במלחמת ששת הימים.
— **בחר** מתוך האירועים הללו אירוע אחת שהיית רוצה להיות נוכח בו .
הצג שתי עובדות היסטוריות הקשורות לנסיבות ההתרחשות של האירוע.
— מדוע היית רוצה להיות נוכח באירוע זה : **נמק** את תשובתך.

37. לפניך רשימה של שלושה אישים שלמדת עליהם: הרב קוק, קרל מרקס, בנימין זאב הרצל. כל אחד מן האישים האלה בחר את דרכו הייחודית ועיצב את השקפתו תוך כדי התמודדות עם המציאות של זמנו.

— **בחר** באחד מן האישים האלה. **הסבר** מדוע בחרת דווקא בו, ומה הייתה המציאות שעמה הוא התמודד.

— **הדגם** באמצעות פעולה אחת של האיש שבחרת את דרך ההתמודדות שלו עם מציאות זמנו.

— **ציין** ערך אחד שאתה לומד מדרכו או מפועלו של האיש שבחרת.

הסבר כיצד ערך זה בא לידי ביטוי בפועלו של איש זה.

38. בין חודש נובמבר 1947 לחודש מאי 1948 התנהל בארץ־ישראל השלב הראשון של מלחמת העצמאות. על פי מה שלמדת, **הצג** יתרון אחד של כל אחד מן הצדדים הלוחמים בשלב הראשון של מלחמת העצמאות (סך הכל שני יתרונות).

בחר באחד מן האירועים שלמדת עליהם: שיירת יחיעם (הסרט) שיירת יחיעם: שחזור הקרב"). המצור והקרב על ירושלים (השיר "קרב הראל") נפילת גוש עציון (הקדימון) מכתבים מהמלחמה") וציין את שם האירוע שבחרת.

בסרט אן בשיר אן בקדימון שבחרת באים לידי ביטוי הקשיים שאיתם התמודדו אנשי היישוב היהודי **הצג** שניים מן הקשיים.